

מאוצרות הפרשה

זו היתה טענתו של משה רבנו, רבש"ע, אתה צודק, חטאנו לפניך ומגיע לנו עונש, אבל מה אומרים על כך האומות, הלא אתה האבא שלנו ואנחנו ה"בן יקר" שלך, ולכן "שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך", למענך אלוקינו עשה, ולא לנו. (מדשן ביתך)

וירא משה את העם כי פרוע הוא כי פרעה אהרן (לב, כה)
מדוע עשה אהרן את העגל? פירש הרב "שפתי כהן" זצ"ל: משל למה הדבר דומה, לאדם החש בשיניו. הלך לרופא השיניים והרופא איתר נקב זעיר בשן. ערך לו צילום, וגילה מכתש שלם בפנים, חור ענק שהגיע לעצב והעלה מוגלה. מיד הכין הרופא זריקות הרדמה, מקדח ובקבוקי תרופות, והנידון מסב על הכורסה ומתכווץ מפחד: "דוקטור, כל זה בשבילי?" "כן", עונה הרופא. "דוקטור, כל זה בשביל חור קטן כל כך?" "לא", עונה הרופא, "מבחוח זה נראה נקב זעיר, אבל בפנים יש חורבן שלם. צריך להרחיב את החור כדי להגיע לשורש הנגע, לנקות את המוגלה ולרפא את הדלקת. שאם לא כן, לא זו בלבד שהכאבים יתחזקו, אלא שהדלקת תתפשט, ומי יודע לאן תגיע!".

כך, כאשר באו ותבעו מאהרן לעשות עגל, הוא ראה שפשה בהם ריקבון של דעות כוזבות, עד כדי נטיה לעבודה זרה. ואמר: אם אסיח את דעתם, הריקבון יכרסם בהם מבפנים ומי יודע לאן יגיעו! מה עשה, פעל כמו רופא השיניים "והרחיב את החור" כדי להגיע לשורשו ולנקות את המוגלה. ואז יכול היה להוכיח מיהו עובד העגל, והרגוהו. ומי שלבבו נטה אחרי העגל ראה למה גרם הדבר, הצטער ושב בתשובה, והפצע נרפא. לכך נאמר: "וירא משה את העם כי פרוע הוא", גלוי לעין, כפצע פתוח. "כי פרעה אהרן", פתח את הפצע כדי לרפאותו.

והראיה שלכך התכוון אהרן, ולא לעשיית העגל חלילה, כי הבכורות נדחו מעבודת הקודש בעיקבות חטא העגל, ואילו אהרן נבחר לכהונה גדולה! מוכח מכאן שכוונתו היתה זכה וטהורה, לרפא את העם מהנטיה שקיננה בהם! (מעין השבוע)

ויעבר ה' על פניו ויקרא ה' ה' קל רחום וחנון וגו' (לדו, ו)
פרשה זו של י"ג מידות של רחמים מסתיימת באזהרה "ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלוקיך". וצ"ב מה הקשר ביניהם. מחדש ה"משך חכמה" (דברים כו"א) יסוד גדול דבפרשת ביכורים נזכר י"ג פעמים שם ה' כנגד שלש עשרה מידות של רחמים, ולכן בסמוך ל"ג מידות נכתב הציווי "ראשית ביכורי אדמתך תביא". מבאר הגאון רמ"צ ברגמן שליט"א את דברי המש"ח ע"פ מה שדרשו חז"ל ב"ר (א, ד) שבזכות ג' דברים נברא העולם, בזכות חלה ובזכות מעשרות ובזכות ביכורים. ומה הטעם? "בראשית ברא אלקים" ואין ראשית אלא ביכורים שנאמר "ראשית ביכורי אדמתך".

מבארים המפרשים (האלישיך פ' "כי תבוא" ועוד) שיסודו תכלית בריאת העולם היא הודאה והכרת טובה לבו"ת, וזו מטרת מצות ביכורים. דבר נוסף מצינו במצות ביכורים שהיא המצוה היחידה בתרי"ג מצוות שיש בה השתחוויה ליפול על הארץ בפישוט ידים ורגלים, ושכך מביטא האדם שהוא כביכול אינו כלום והכל מגיע מידו של הקב"ה. וזו כונת ה"משך חכמה" שבזמן שאדם מכיר טובה לבו"ת והיא פורצת מלבו במעשה של הודאה, באותה שעה מתעוררים בבחינת מידה כנגד מידה רחמי שמים מרובים המגיעים ע"י י"ג מידות של רחמים. (משילחן גבו)

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט (ל, טו)

שאל הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל מאימתי העשיר רוצה להרבות? והרי תמיד צריכים לעשות כמה טעדיקי כדי שהוא יסכים לתת משהו בכלל... וענה מינייה וביה: כשהדל והעשיר באותה דרגה שווה, העשיר מוכן לתת את כל ממונו ובלבד שלא יהיה במחיצה אחת עם הדל, שהרי אחרת במה הוא עשיר.... (גליון א ישיבישעיר חומש)

לכפר על נפשותיכם (שם)

בירושלמי שקלים (פ"ב ה"ג) כתוב, לפי שחטאו בעגל במחצית היום, יתנו מחצית השקל. שואל רבי חיים קניבסקי זצ"ל, למה דווקא מחצית השקל ולא מטבע אחר? ומתרץ בספרו "טעמא דקרא", משום שנאמר "ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם", ומשקל נזם מצינו שכתוב בפרשת חיי שרה "נזם זהב בקע משקלו", ובקע הוא מחצית השקל כמו שכתוב "בקע לגלגלת מחצית השקל", נמצא, שכל אחד נתן לעגל מחצית השקל, ולכן הוצרכו כפרה דווקא במחצית השקל.

אשר העלוך מארץ מצרים (לב, ד)

כיצד אפשר לומר על עגל שנעשה זה עתה, שהוא שהעלה ממצרים? אלא, פירש רבינו הרמ"ע מפאנו זצ"ל, יציאת מצרים התעכבה כנודע עד שימצאו את ארונו של יוסף, שהשביע את ישראל להעלותו עימם בצאתם, והמצרים השקיעוהו בנילוס. הלך משה וכתב שם קדוש על טס זהב וכתב עליו: "עלה שור, עלה שור", שנמשל יוסף לשור, והארון צף ועלה, ונטלו משה. עתה השליכו טס זה לערימת זהב העגל. ועליו אמרו "אלה אלהיך ישראל" – והו השם הקדוש – "אשר העלוך מארץ מצרים" – שעל ידו התאפשרה היציאה ממצרים... (מעין השבוע)

למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אותם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה" (לב, יב)

משה רבנו משתמש בטענה של חילול ה', כדי שהקב"ה יסלח לישראל על חטאם, שאם הקב"ה יעניש את עם ישראל, יגרם מזה חילול ה'. בספר "עולמו של אבא" מביא משל נפלא, המאיר את טענתו של משה רבנו. היה סוחר גדול ועשיר שהיה לו בן "יקיר" ששנא את החיידר, את הלימודים ולא רצה ללמוד תורה. כמה שהמלמד ניסה להשפיע עליו, לא עזר. גם פניותיו של המלמד להוריו לא עזרו. יום אחד, פנה האב לבנו ואמר לו, רואה אני שכל מה שמסבירים לך לא עוזר, להכות אותך אין טעם, אבל דע לך, אם תמשיך במעלליך ולא תלמד, אעניש אותך בעונש חמור ביותר - כל שנה לקראת הפסח, כל הילדים מקבלים בגדים חדשים ונעליים חדשות והילדים מתפארים בהם, לך השנה אני לא אקנה שום דבר, ובפסח תלך לבית הכנסת עם הבגדים הישנים שלך, ואז תתבייש בפני כל חבריך. גם אזהרה זו לא הועילה, והוא המשיך בתעלוליו. אביו מימש את איומו ולא קנה לו בגדים חדשים, וכשהגיע החג, הלך הבן לבית הכנסת בבגדיו הישנים ובנעליו הקרועות. כשחזרו מבית הכנסת, פנה הבן לאביו ואמר לו, אם אתה חושב שפגעת בי על ידי העונש שלך, יש לך טעות חמורה. שמעתי שהסוחרים בבית הכנסת אמרו אחד לשני, מה קרה לאבא שלו, כנראה הוא בפשיטת רגל, והראיה, אין לו כסף לקנות לבנו בגדים חדשים ונעליים חדשות, ומהיום נפסק לתת לו הלוואות, ולא ניתן לו לקנות באשראי. אמנם אני התביישתי, אבל אתה נפגעת באופן חמור ביותר.

שלוחי מצוה – רק לשם שמים!

וַיַּעַמַד מִשֶּׁה בְּשַׁעַר הַמִּצְחָה וַיֹּאמֶר מִי לֵה' אֱלֹהֵי וַיֵּאָסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי (ל"ב, כ"ו) לכאורה עלינו להבין: הלא רוב בני ישראל לא עבדו עבודה זרה, שהרי מציינו מפורש כי העובדים – נהרגו בחרב על ידי בני לוי, ואילו מרבית העם נותרו בחיים! אם כן, מדוע כל אותם יהודים שלא נמנו על החוטאים שעבדו לעגל – לא נענו אף הם לקריאתו של משה להצטרף אליו?

את התשובה, נבין על פי המעשה הבא: היה זה בשנת תרפ"ט, בעיצומם של מאורעות הדמים, אשר החלו ביום שישי, י"ז באב, והגיעו לשיאם למחרתו – ביום השבת – בו נטבחו קרוב לשישים יהודים בעיר חברון, ובהם עשרים ושבעה מבני הישיבה הקדושה, ישיבת 'כנסת ישראל' - חברון. באותו יום שישי, עם תום תיפלת יום השישי במסגד כיפת הסלע, יצא המון אשר מנה אלפי ערבים מוסתים וצמאי דם, אל עבר שכונת מאה שערים ובית ישראל, בצווחות פראיות ובקריאות: "איטבח אל יהוד" – במטרה ברורה וחד משמעית: לטבוח ביהודי מאה שערים ובית ישראל. נקל לתאר את הפחד הנורא שלפת את ליבותיהם של יושבי השכונות הללו. הגברים – ניסו לתפוס כלי נשק מאולתרים בידם, מקלות וגרזנים, בכדי לקדם את פני הפורעים. אנשי ההגנה המעטים שהתרכזו על הגבול – עמדו אובדי עצות מול ההמון צמא הדם, אשר הלך והתקרב לרחוב 'סנט ג'ורג' (שבטי ישראל זהים), כשבראשם ראש הפורעים המלהיב את ההמון בקריאות קרב ברבריות. בשלב זה, הופיע בחור יהודי מטחנת הקמח שהיתה ממוקמת בקצה הדרומי של שכונת מאה שערים, ובראותו את ההמון המתקרב, ואת שאגות הקרב של ראש הפורעים – שלף את אקדחו וירה במנהיג ההמון, אשר נפל על מקומו מתבוסס בדמו. באותו הרגע, החלה מנוסת בהלה של ההמון הפרוע, ובקריאות יאוש הם נסו המומים על נפשם בעודם רומסים איש את רעהו. גם לאחר שחלפה הסכנה המיידית, ברור היה לכל כי המצב מסוכן ונפיץ עד מאד, ובכל רגע עלולות הפריעות להתחדש. ברור היה כמו כן, כי ההמון המוסת יחפש כל הזדמנות בכדי לפרוק את תסכולו על ראשו של כל יהודי שייקרה לפניו. והנה, ביום השבת, למחרת אותו יום שישי – היה הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל מוזמן לשמש כמוהל אצל יהודי שהתגורר ברחוב מאה שערים. לבני משפחתו ברור היה, כי בנסיבות שנוצרו, לא יצא הגאון מביתו ובוודאי שלא אל רחוב מאה שערים המועד לפורענות... אולם לתדהמתם, מיד לאחר שקידש הגאון על היין וסעד במהירות את סעודת שחרית, קם ממקומו, לבש את לבושו העליון, והתכונן לצאת לדרכו אל הברית... כל תחנוניהם של בני המשפחה לא הועילו, הגאון עמד על דעתו, והיה נחוש שלא לוותר על המצוה, אשר די בה כדי להגן על שלוחיה.

בסופו של דבר, משנוכחו בני המשפחה לדעת כי הגאון עומד על דעתו, החליטו כמה ממקורביו ללוותו, שכן באותם ימים כבר היה הגאון הישיש כבן שמונים שנה, וחששם היה רב, כי עלול הוא להוות טרף קל לפורעים. אלא שרבי יוסף חיים עצמו, הניאם מכך. לא נותר להם אלא להביט מאחור בדמותו המתרחקת, כשהיא פונה אל עבר רחוב השלשלת, בדרך המובילה אל שער שכם, אשר אף בימים כתיקונם נחשבה כמועדת לסכנה... כך, באותה הדרך עצמה בה התגודדו אך אתמול אלפי פורעים צמאי דם, צעד כעת הגאון הישיש לבדו, כשהוא מעוטף בטלית ודמותו נוראת הוד. בצעדים בטוחים ומאושישים הוא עשה את דרכו, שליח מצוה להכניס עוד יהודי בבריתו של אברהם איבנו. כך, להפתעתם של יושבי מאה שערים, שלא האמינו למראה עיניהם בראותם את דמותו מופיעה בשערי השכונה – הגיע רבי יוסף חיים אל מקום הברית, שימש כסנדק, ולאחר מכן – פנה לצאת לדרכו בחזרה... בשכונת מאה שערים, התגוררו כמה מנכדיו של רבי יוסף חיים, ואלו הפצירו בו להמתין בשכונה עד יעבור זעם, ולא להסתכן שוב ביציאה לדרך אשר היא בחזקת סכנה. "הא ניחא עד כה, מסר הסבא את נפשו בכדי לזכות במצוה! אולם מדוע ישוב כעת ויסתכן לשוא? הלא אין סומכין על הנס במקום בו שכיח היזק!" טענו בפניו, אך הוא בשלו: "שלוחי מצוה אינם ניזוקין, לא בהליכתם ולא בחזרתם!" הבהיר, ויצא לדרך. תהלוכה רבת משתתפים ליוותה אפוא את רבי יוסף חיים בצאתו ממאה שערים אל העיר העתיקה, אולם בהגיעם אל בית החולים האיטלקי – הפנה אליהם הגאון את פניו, בירכס בברכת 'גוט שבעס' במאור פנים, והיה זה יותר מרמז כי עליהם לשוב על עקבותיהם... ואכן, מיד לאחר מכן שב רבי יוסף חיים לצעוד בצעדים בטוחים, בשלוה גמורה, בדרכו אל שער יפו, בעוד עיני הקהל מביטות אחריו עד שנעלמו עקבותיו... לאחר מעשה, נשאל רבי יוסף חיים: "ממה נפשך... אם סבר רבינו כי מדובר במקום בו שכיח היזק, ואין לסמוך על הנס – מדוע סיכן את עצמי? ואם סבר כי שלוחי מצוה אינם ניזוקים גם באופן זה, ואין מקום לחשש, מדוע לא הניח למקורביו ללוותו?"

אכן, הסביר הגאון ואמר: "לאמיתו של דבר, סבור הייתי כי מדובר במקום בו ההיזק שכיח, ובאופן זה אין לסמוך על ההיתר 'של שלוחי מצוה אינם ניזוקין'. ובכל זאת, כלל נקוט ביד, כי הסכנה הנשקפת לשלוחי מצוה במקום בו שכיח היזק – אינה אלא כאשר אין כוונתם לחלוטין לשם שמים... אולם אם כוונתם לשם שמים באופן מוחלט – לא יינזקו גם כאשר ההיזק שכיח! מעתה, ביחס לעצמי, יכולתי לומר בוודאות כי אינני הולך אלא לשם שמים, ומשכך לא היה בדבר כל סיכון... אולם כאשר לאחרים – לא יכולתי לקבל אחריות על עצמי, ולפיכך סירבתי לאפשר להם ללוותני!"

ומכאן, על פי יסוד דבריו של רבי יוסף חיים, תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של הנצי"ב מוולאדין המבאר כך: משה רבינו חיפש יהודים אשר יצטרפו אליו בכדי להרוג את עובדי העגל. אולם היתה זו משימה הכרוכה בסיכון בלתי מבוטל! הלא בהחלט היה מקום לחשוש שעובדי העגל ילחמו וינסו לפגוע במבכשי נפשם, ואפילו להרגם! היה זה בגדר מצב בו שכיח היזק, ולפיכך לא היה תקף במקרה זה הכלל של 'שלוחי מצוה אינם ניזוקין', ובכל זאת, ביחס לאותם אשר יכולים היו לעשות את מעשיהם לשם שמים בלבד – לא היה כל סיכון, שהרי לגביהם אין מקום לחשש גם במקום בו ההיזק שכיח! לפיכך, כאשר קרא משה: "מי לה' אלי" – הוא התכוון לאותם אשר כוונתם אינה אלא לשם שמים באופן מוחלט, והיינו "מי לה" – מי שכוונתו אינה אלא לשם ה'! לקריאה זו – לא יכולים היו להענות כל אלו אשר לא עבדו לעגל, שהרי עדיין לא היתה ערובה לכך שביכולתם להצטרף אל משה לשם שמים בלבד... רק בני לוי הם שנענו אפוא לאותה קריאה, משום שרק הם יכולים היו להעיד על עצמם כי כוונתם אינה אלא לשם שמים, ומשכך, כל סכנה לא נשקפת להם אם יצטרפו אל משה... (ללמדך מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

לענות לשיחה ממתנה באמצע שיחה עם אביו

שאלה: רציתי לברר האם כשאני באמצע שיחה עם אבי שליט"א בפלאפון, והנני רואה שאחד מצלצל לי באמצע השיחה, האם מותר לי לעבור לשיחה המתנה ולהשאיר את אבי להמתין ולחזור אליו אחרי גמר השיחה? **תשובה:** הדבר תלוי במדת הדבר תלוי במדת נחיצות השיחה השניה, כי אם הדבר נחוץ לו בשעתו ואינו ניתן לדחותה, יתנצל לפני אביו בדרך כבוד על זה ויבקש ממנו רשות טרם שעובר לשיחה השניה, אבל אם זהו שיחה שניתן לדחותה, לא יפסיק באמצע השיחה עם אביו. ויוכל הבן לשער עצמו בדבר, האם כשהיה מדבר עם איזה איש חשוב, גם היה מפסיק משיחתו מחמת גודל נחיצות השיחה השניה, אז יוכל להפסיק מחמת כן גם בדיבורו עם אביו. אמנם וודאי פשוט דמקום הפסד ממון וכיוצא, הלא לא נתחייב לכבד את אביו מממונו של בן. על כן יתנצל בפניו ויוכל לעבור אל השיחה השניה בכדי שלא יבוא לידי הפסד. (הרה"ג יואל רובין שליט"א)

חידה שבועית

מאפסה י' 4 אחיות ולכל אחות י' אח כמה אחים הם בסך הכל?

תשובה לחידה פר"ש: "חצטאת על המזבח" (כט,לו) מפורש רשי: "לשון מתנת דמים הנתונים באצבע קרוי חטוי". תשובה לחידה השבועית: בכל מטבע של 10 אג.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת מרקוס לנשואי הבן משפחת בלומנטל לנשואי הבת משפחות פיטרמן – מושקוביץ להולדת הבת הנכדה משפחות נאה – קליין להולדת הבן והבת הנכד והנכדה **גני הדר-עמישב:** משפחת כץ להולדת הבן משפחת הרה"ג רבי בנימין אטיאס שליט"א לנשואי הבן משפחת בוטרמן לאירוסיה הבת משפחת לוונשטיין לאירוסיה הבת משפחת דיקשטיין לאירוסיה הבת

הודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

היחידה לתרבות חרדית
מינהל שירותי קהילה

